

31 Μαΐου, 1994

[ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

SABA & CO (T.M.P),

Εφεσείοντες,

v.

T.M.P. AGENTS,

Εφεσίβλητοι.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 8826)

Δικόγραφα — Τροποποίηση δικογράφων — Αίτηση για τροποποίηση έκθεσης απαιτήσεως σε αγωγή για το αστικό αδίκημα της επιζήμιας ψευδολογίας σύμφωνα με το άρθρο 25 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148, ώστε να περιλαμβάνεται απαίτηση για αποζημιώσεις για ειδική ζημία, σύμφωνα με το εδάφιο (1) του εν λόγω άρθρου — Κρίθηκε ότι δεν ισοδυναμούσε με εισαγωγή νέας βάσης αγωγής — Κρίθηκε ότι η τυχόν καθυστέρηση μπορούσε να δικαιολογηθεί με αναφορά σε παράλειψη ή παραδρομή.

Αστικά Αδικήματα — Επιζήμια ψευδολογία σύμφωνα με το άρθρο 25 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148 — Το άρθρο αυτό εισάγει ένα μόνο αστικό αδίκημα, και όχι δύο — Η διαφοροποίηση που γίνεται από τα δύο εδάφια του άρθρου 25 του Κεφ. 148 συνίσταται στη διάκριση μεταξύ περιπτώσεων όπου χρειάζεται να αποδειχθεί ειδική ζημία και περιπτώσεων όπου δε χρειάζεται τέτοια απόδειξη.

Οι εφεσίβλητοι κίνησαν αγωγή εναντίον των εφεσειόντων για το αστικό αδίκημα της επιζήμιας ψευδολογίας, σύμφωνα με το άρθρο 25 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148. Στην έκθεση απαιτήσεώς τους οι εφεσίβλητοι δεν είχαν δώσει λεπτομέρειες ειδικής ζημίας δείχνοντας με αυτό τον τρόπο ότι θα προωθούσαν την υπόθεσή τους στην βάση του εδαφίου (2) του άρθρου 25. Η ισχυριζόμενη επιζήμια ψευδολογία είχε διαπραχθεί με την αποστολή ή δημοσίευση επιστολής των εφεσειόντων ημερομηνίας 30.5.88 σε κατονομαζόμενους συνεργάτες των εφεσίβλητων και σε διάφορα άλλα άτομα και εταιρείες. Σε μεταγενέστερο στάδιο, οι εφεσίβλητοι επιδίωξαν με αίτηση να τροποποιήσουν την έκθεση απαιτήσεώς ώστε να περιληφθούν σ' αυτήν ισχυρι-

σμοί για πρόκληση ειδικής ζημίας σ' αυτούς από την επιζήμια ψευδολογία που περιείχετο στην πιο πάνω επιστολή των εφeseιδόντων. Το πρωτόδικο Δικαστήριο επέτρεψε την τροποποίηση.

5 Κατ' έφεση, οι εφeseιδόντες ισχυρίσθηκαν ότι με την επιτραπείσα τροποποίηση είχε αλλάξει ριζικά η βάση της αγωγής και είχε εισαχθεί νέα αιτία αγωγής, βασισμένη στο εδάφιο (1) του άρθρου 25 του Κεφ. 10 148, αντί μόνο στο εδάφιο (2) αυτού, ότι εισήγοντο ισχυρισμοί για γεγονότα που προέκυψαν μετά την καταχώριση της αγωγής, ότι θα υφίσταντο ζημιά που δεν μπορούσε να αποζημιωθεί με χρήμα, και ότι η δικαιολογία που είχε προβληθεί για την καθυστέρηση στην καταχώριση της αίτησης για τροποποίηση δεν ήταν ικανοποιητική. Στην ακρόαση ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου, οι εφeseιδόντες δεν είχαν αμφισβητήσει το περιεχόμενο της ένορκης δήλωσης προς υποστήριξη της αίτησης, ούτε είχαν αντεξετάσει τον ενόρκως δηλώσαντα.

15 *Αποφασίσθηκε ότι:*

(α) Η σύγχρονη τάση, όπως βγαίνει από την σχετική νομολογία, είναι ότι τα Δικαστήρια επιτρέπουν τροποποιήσεις δικογράφων στις κατάλληλες υποθέσεις ακόμη και όταν μια τέτοια τροποποίηση είναι αποτέλεσμα αμέλειας ή καθυστέρησης, νοουμένου 20 βέβαια ότι δεν θα προκληθεί αδικία στην άλλη πλευρά που δεν θα μπορούσε να αποζημιωθεί με χρήμα. Το ότι με την τροποποίηση επιδιώκεται η εισαγωγή νέας βάσης αγωγής δεν σημαίνει αφ' εαυτού ότι η τροποποίηση δεν πρέπει να επιτραπεί.

(β) Στην προκειμένη περίπτωση, δεν ήταν ορθός ο ισχυρισμός ότι 25 με την επιτραπείσα τροποποίηση εισήγετο νέα βάση αγωγής, διότι το άρθρο 25 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148, δεν δημιουργεί δύο αστικά αδικήματα αλλά μόνο ένα, αυτό της επιζήμιας ψευδολογίας. Η διαφοροποίηση που εισάγεται με τα δύο εδάφια του άρθρου 25 είναι ότι σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτείται η απόδειξη ειδικής ζημίας για να επιδικασθούν αποζημιώσεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις δεν απαιτείται τέτοια απόδειξη.

(γ) Εφόσον η ισχυριζόμενη ζημιά προέκυψε από την ισχυριζόμενη 35 επιζήμια ψευδολογία που περιείχετο στην επιστολή της 30.5.88, και η αγωγή είχε καταχωριθεί μεταγενέστερα, δεν μπορούσε να λεχθεί ότι με την τροποποίηση είχε επιτραπεί η εισαγωγή γεγονότων που είχαν προκύψει μετά την καταχώριση του κλητηρίου εντάλματος.

- (δ) Καλόπιστη αίτηση για τροποποίηση προς κάλυψη πραγματικής και σημαντικής ανάγκης δεν πρέπει να απορρίπτεται επειδή, ανεξάρτητα από οτιδήποτε άλλο, η καθυστέρηση δικαιολογήθηκε με αναφορά σε αβλεψία ή παραδρομή. Πέραν τούτου, στην προκειμένη περίπτωση, ήταν ατελέσφορο για τους εφεσείοντες να προβάλλουν το επιχείρημα αυτό, ενόψει του ότι στη διαδικασία την πρωτόδικη δεν είχαν αμφισβητήσει το περιεχόμενο της ένορκης δήλωσης προς υποστήριξη της αίτησης, ούτε είχαν αντεξετάσει τον ενόρκως δηλώσαντα. 5
- (ε) Δεν υπήρχε οτιδήποτε που να υποστηρίζει τον ισχυρισμό των εφεσείοντων ότι με την επιτραπέια τροποποίηση θα υφίσταντο ζημιά που δεν μπορούσε να αποζημιωθεί με χρήμα. 10

Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

- Χριστοδούλου v. Χριστοδούλου (1991) 1 Α.Α.Δ. 934,* 15
- Χρίστου v. Αζά (1992) 1 Α.Α.Δ. 704,*
- Calvet v. Tomkies [1963] 3 All E.R. 610,*
- Astor Manufacturing & Exporting Co. και Άλλοι v. A & G Leventis & Company (Nigeria) Ltd και Άλλου (1993) 1 Α.Α.Δ. 726,*
- Βασιλειάδης και Άλλοι v. Πετρολίνα Λτδ (1994) 1 Α.Α.Δ. 16.* 20

Έφεση.

Έφεση από τον εναγόμενο κατά της ενδιάμεσης απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (Γεωργίου, Ε.Δ.) που δόθηκε στις 3 Νοεμβρίου, 1992 (Αρ. Αγωγής 11073/89) με την οποία επετράπη η τροποποίηση της έκθεσης απαιτήσεως. 25

Ν. Παπαευστάθιου, για τους Εφεσείοντες.

Αμ. Θεοδούλου, για τους Εφεσίβλητους.

Cur. adv. vult.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, Δ.: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής Κωνσταντινίδης. 30

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ.: Η έφεση στρέφεται κατά της ενδιάμεσης απόφασης δικαστή του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας με την οποία επετράπη η τροποποίηση της έκθεσης απαιτήσεως. Οι ενάγοντες - εφεσίβλητοι, με την γενική οπισθογράφιση του κλητηρίου εντάλματος, καταλόγισαν στους εναγόμενους / εφεσείοντες δυσφήμιση και/ή επιζήμια ψευδολογία. Με την έκθεση απαιτήσεως περιορίστηκαν στο δεύτερο από τα πιο πάνω αστικά αδικήματα. Ισχυρίστηκαν ότι διαπράχθηκε με την αποστολή και/ή δημοσίευση επιστολής ημερομηνίας 30 Μαΐου 1988 σε κατονομαζόμενους συνεργάτες των εφεσιβλήτων και σε διάφορα άλλα άτομα και/ή οργανισμούς και/ή εταιρείες. Απέδωσαν στους εφεσείοντες σκοπό πρόκλησης σ' αυτούς βλάβης και/ή επηρεασμό της φήμης τους σχετικά με την εργασία τους και/ή το επάγγελμά τους και διεκδίκησαν γενικές αποζημιώσεις κατά προφανή στήριξη στο άρθρο 25(2) του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου Κεφ. 148. Ο ισχυρισμός τους πως εξ αιτίας του αστικού αδικήματος η κατονομαζόμενη εταιρεία και άλλοι διέκοψαν την συνεργασία τους και/ή "μείωσαν αυτή" με επακόλουθο την πρόκληση ζημιάς και/ή απώλειας κέρδους, δεν συνοδεύτηκε από λεπτομέρειες, δεν αριθμοποιήθηκε και δεν ακολουθήθηκε από αξίωση για αποζημίωση σε σχέση με ειδική ζημιά. Οι εφεσίβλητοι επεδίωξαν την τροποποίηση για να καλύψουν το κενό. Η προσθήκη, ως συνέχεια των ισχυρισμών που ήδη πρόβαλαν, θα εξαντλείτο με την παράθεση λεπτομερών ζημιών και/ή απώλειας κέρδους και θα ολοκληρωνόταν με αξίωση ανάλογης αποζημίωσης, συνολικού ύψους 1.522.174 δολλαρίων Αμερικής.

Κατά τους εφεσείοντες, ήταν αργά για να επιδιωχθεί τροποποίηση. Είχε παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από την καταχώριση της αρχικής έκθεσης απαιτήσεως, οι εφεσίβλητοι απέτυχαν να δικαιολογήσουν την καθυστέρηση, και εν πάση περιπτώσει, από τη στιγμή που επέλεξαν να στηρίξουν την αξίωσή τους στο αστικό αδίκημα του άρθρου 25(2), δεν ήταν επιτρεπτό να επανέλθουν με ισχυρισμούς για στοιχειοθέτηση του αστικού αδικήματος του άρθρου 25(1), σύμφωνα με την επιφύλαξη στο οποίο, τηρουμένης της παραγράφου 2 δεν ανακτάται αποζημίωση εκτός αν συνέπεια του αστικού αδικήματος ήταν η πρόκληση ειδικής ζημιάς. Ήταν η παράλληλη εισήγηση των εφεσειόντων πως η τροποποίηση συνεπαγόταν μετατροπή της βάσης της αγωγής και πως, επομένως, θα αντιμετώπιζαν ριζικά διαφορετική αξίωση και θα υφίσταντο βλάβη που δεν θα ήταν δυνατό να αποκατασταθεί με την επιδίκαση εξόδων. Ισχυρίστηκαν, τελικά, πως η χαρακτηρησθείσα ως νέα βάση αγωγής στηριζόταν σε γεγονότα μεταγενέστερα της ημερομηνίας καταχώρισης του κλητηρίου εντάλματος.

Το πρωτόδικο Δικαστήριο καθοδηγήθηκε ως προς τις αρχές που διέπουν την άσκηση της διακριτικής του εξουσίας, με παραπομπή στο πιο κάτω απόσπασμα από την υπόθεση *Δόμνα Χριστοδούλου v. Α.Ι. Χριστοδούλου* (1991) 1 Α.Α.Δ. 934.

“Στην υπόθεση *Nicolaidis and Another v. Yerolemi* (1980) 1 C.L.R. 1, το Ανώτατο Δικαστήριο υιοθέτησε αυτό που ο Λόρδος Denning M.R. είπε στην υπόθεση *Associated Leisure Ltd. and Others v. Associated Newspapers Ltd.* [1970] 2 All E.R. 754, στην οποία ανέφερε τα πιο κάτω: 5

“I start with the principle, well settled, that an amendment ought to be allowed, even if it comes late, if it is necessary to do justice between the parties, so long as any hardship done thereby can be compensated in money. That principle applies here.” 10

Η ελεύθερη απόδοση του πιο πάνω στα Ελληνικά είναι η πιο κάτω: 15

“Ξεκινώ με την αρχή, την καλά καθιερωμένη, ότι μια τροποποίηση πρέπει να επιτρέπεται έστω και αν ζητείται αργά, εάν είναι αναγκαία για να αποδοθεί δικαιοσύνη μεταξύ των διαδίκων, μια και οποιαδήποτε δυσχέρεια προκληθεί από αυτή μπορεί να αποζημιωθεί με χρήμα. Αυτή η αρχή ισχύει εδώ.” 20

Αναμφίβολα η σύγχρονη τάση, όπως βγαίνει από τη σχετική νομολογία, είναι τα Δικαστήρια να επιτρέπουν τροποποιήσεις στις κατάλληλες υποθέσεις ακόμη και όταν μια τέτοια τροποποίηση είναι αποτέλεσμα αμέλειας ή καθυστέρησης νοουμένου βέβαια ότι δεν θα προκληθεί αδικία στην άλλη πλευρά που δεν θα μπορούσε να αποζημιωθεί με χρήμα.” 25

Με αναφορά στο Κοινοδίκαιο και στο άρθρο 3 του αγγλικού Defamation Act του 1952 δέχθηκε την ύπαρξη δυο σκελών του αστικού αδικήματος της επιζήμιας ψευδολογίας ανάλογα με το αν επιδιώκεται αποζημίωση για απώλεια γενικής φήμης ή για ειδική ζημιά και έκρινε ότι πράγματι η τροποποίηση που θα καθιστούσε δυνατή την προσαγωγή μαρτυρίας για πρόκληση ειδικής ζημιάς, θα σήμαινε εισαγωγή νέας βάσης αγωγής, συνδυασμένης με την αρχική. Θεώρησε όμως ότι αυτό δεν ήταν οπωσδήποτε ανεπίτρεπτο αφού οι δυο βάσεις αγωγής έχουν ως κοινό σημείο αναφοράς την επιστολή ημερομηνίας 30 Μαΐου 1988 έτσι που να είναι ορθότερο να εκδικαστούν οι κατ’ ισχυρισμό επιπτώσεις τους στο πλαίσιο μιας αγωγής. 30 35

Απέρριψε τον ισχυρισμό ότι η νέα βάση αγωγής στηρίχθηκε πάνω σε γεγονότα μεταγενέστερα της ημερομηνίας καταχώρισης του κλητηρίου εντάλματος αφού η προσθήκη συνδεόταν με την επιστολή ημερομηνίας 30 Μαΐου 1988 ενώ το κλητήριο ένταλμα καταχωρίστηκε την 1η Δεκεμβρίου 1989.

Οι λόγοι της έφεσης είναι ταυτόσημοι με τους λόγους της ένστασης στην πρωτόδικη διαδικασία όπως τους συνοψίσαμε. Έχουμε καταλήξει στα ακόλουθα:

1. Συμφωνούμε με τον πρωτόδικο Δικαστή πως η προσθήκη ως εκ του αμέσου συσχετισμού της προς τον κεντρικό ισχυρισμό που προβλήθηκε εξ αρχής, δεν δικαιολογούσε την άποψη των εφεσειόντων ότι επιφέρει ριζική μετατροπή της φύσης της αξίωσης. Παρέχει μόνο τη δυνατότητα προσαγωγής μαρτυρίας ως προς τον εξ αρχής προβληθέντα αν και μη συγκεκριμενοποιηθέντα ισχυρισμό αναφορικά με τις συνέπειες του αστικού αδικήματος. Η διαπίστωση πως επιδιώκεται η εισαγωγή νέας βάσης αγωγής δεν οδηγεί χωρίς άλλο σε απόρριψη αίτησης για τροποποίηση. [Βλ. *Περικτιόνη Χρίστου v. Ανδρέα Στυλιανού Αζά* (1992) 1 Α.Α.Δ. 704]. Πέρα όμως από αυτό, δεν είμαστε έτοιμοι να συμμεριστούμε την εκτίμηση ότι η προσθήκη θα συνιστούσε και νέα βάση αγωγής. Αντιλαμβανόμαστε το άρθρο 25 να δημιουργεί ένα μόνο αστικό αδίκημα, εκείνο της παραγράφου 1. Γι' αυτό και η παράγραφος 2 που αναγνωρίζει τη μη αναγκαιότητα προβολής ισχυρισμού και απόδειξης ειδικής ζημιάς υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αναφέρεται σε αγωγή δυνάμει της παραγράφου 1. Οι εφεσίβλητοι, παράλληλα προς τη θέση τους ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2, θέλησαν να προωθήσουν και τον ισχυρισμό τους ότι, εξ' αιτίας του ίδιου αστικού αδικήματος υπέστησαν και συγκεκριμένη ειδική ζημιά. Συναφώς, τα υποστηριχθέντα από τους εφεσειόντες περί οριστικής επιλογής που ήδη έγινε και, επομένως περί αδυναμίας επέκτασης της αξίωσης των εφεσιβλήτων με τον προταθέντα τρόπο, οφείλεται σε εσφαλμένη αντίληψη της υπόθεσης *Calvet v. Tomkies* [1963] 3 All E.R. 610 που επικαλέστηκαν. Εκείνο που αποκλείστηκε στην υποθεση αυτή ήταν η δυνατότητα προσαγωγής μαρτυρίας "από το παράθυρο" για απόδειξη ειδικής ζημιάς όταν με την έκθεση αιτιάσεως διεκδικήθηκε αποζημίωση ασύνδετη προς οποιαδήποτε τέτοια ζημιά, πάνω στη βάση των διατάξεων του παρόμοιου προς το άρθρο 25(2) άρθρου 3 του Defamation Act του 1952. Η υπόθεση *Calvet v. Tomkies* δεν επεκτάθηκε σε οτιδήποτε θα μπορούσε να συσχετισθεί προς τη δυνατότητα, σε κατάλληλη περίπτωση, τροποποίησης της έκθεσης αιτιάσεως.

Δεν χρειάζεται να πούμε πολλά σε σχέση με τους υπόλοιπους λόγους έφεσης. Δεν καταφέρνει κίνδυνος να υποστούν οι εφεσεύοντες ζημιά ανεπανόρθωτη και θεωρούμε ορθή την προσέγγιση του πρωτόδικου Δικαστηρίου ως προς τον ισχυρισμό για στήριξη της επιπρόσθετης αξίωσης των εφεσιβλήτων πάνω σε γεγονότα μεταγενέστερα της καταχώρισης του κλητηρίου εντάλματος. Είναι αλήθεια πως έχει παρατηρηθεί καθυστέρηση αλλά αυτός ο παράγοντας δεν είναι αφ' εαυτού αποφασιστικής σημασίας. (Βλ. *Astor Manufacturing & Exporting Co και Άλλοι v. A & G Leventis & Company (Nigeria) Ltd και Άλλοι* (1993) 1 Α.Α.Δ. 726).

5

10

Η συνάρτησή του με τον κατ' ισχυρισμό επηρεασμό των δυνατοτήτων των εφεσεύοντων για αποτελεσματική υπεράσπιση δεν έχει τεκμηριωθεί και, πάντως, εξασθενεί αν συνυπολογίσουμε πως οι ίδιοι καταχώρισαν την υπεράσπισή τους 6 ολόκληρους μήνες μετά την καταχώριση της έκθεσης απαιτήσεως.

15

Μένει το ερώτημα της δικαιολόγησης της καθυστέρησης. Η σημασία του ποικίλλει ανάλογα με τα περιστατικά της κάθε υπόθεσης κυρίως σε συσχετισμό προς τη γνησιότητα των προθέσεων του αιτητή και την αναγκαιότητα ή το βαθμό της χρησιμότητας της τροποποίησης. Στην παρούσα υπόθεση δεν έχει γίνει τέτοιος ή άλλος ανάλογος ισχυρισμός και δε συμφωνούμε πως καλόπιστη αίτηση για τροποποίηση προς κάλυψη πραγματικής και σημαντικής ανάγκης θα πρέπει να απορριφθεί επειδή, ανεξάρτητα από οτιδήποτε άλλο, η καθυστέρηση δικαιολογήθηκε με αναφορά σε αβλεψία ή παραδρομή. Από την άλλη, η ανάπτυξη επιχειρημάτων σε μια προσπάθεια να καταδειχθεί πως δεν μπορεί να οφείλεται η καθυστέρηση σε τέτοιους λόγους χωρίς να έχει προηγηθεί αμφισβήτηση της αλήθειας του περιεχομένου της ένορκης δήλωσης που συνόδευσε την αίτηση για τροποποίηση, είναι ατελέσφορη. [Βλ. *Αθηνόδορος Βασιλειάδης και Άλλοι v. Πετρολίνα Ατδ.* (1994) 1 Α.Α.Δ. 16].

20

25

30

Για τους πιο πάνω λόγους η έφεση αποτυγχάνει και απορρίπτεται με έξοδα υπέρ των εφεσιβλήτων.

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα.